

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
شورای عالی برنامه‌ریزی

مشخصات کلی برنامه و سرفصل دروس
دوره کارشناسی ارشد رشته فلسفه و کلام اسلامی

با ۲ گرایش:

۱- فلسفه اسلامی   ۲- کلام اسلامی

گروه علوم انسانی

در جلسه ۳۳۵ (فوق العاده) شورای سرپرستان مورخ ۱۳۸۰/۷/۱ که در ادامه
جلسه ۴۱۴ شورای عالی برنامه‌ریزی تشکیل شد به تصویب رسید.

بسم الله الرحمن الرحيم

برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد فلسفه و کلام اسلامی

کمیته تخصصی:

گرایش: ۱- فلسفه اسلامی، ۲- کلام اسلامی

کد رشته:

گروه: علوم انسانی

رشته: فلسفه و کلام اسلامی

دوره: کارشناسی ارشد

شورای عالی برنامه‌ریزی در جلسه ۳۳۵ (فوق‌العاده) شورای سرپرستان مورخ ۱۳۸۰/۷/۱ که در ادامه جلسه ۴۱۴ شورای عالی برنامه‌ریزی تشکیل شد براساس طرح پیشنهادی گروه علوم انسانی برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد فلسفه و کلام اسلامی را در سه فصل (مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس) به شرح پیوست تصویب کرد و مقرر می‌دارد:

ماده ۱) برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد فلسفه و کلام اسلامی از تاریخ تصویب برای کلیه دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی کشور که مشخصات زیر را دارند لازم‌الاجرا است.
الف: دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی که زیر نظر وزارت علوم، تحقیقات و فناوری اداره می‌شوند.

ب: مؤسساتی که با اجازه رسمی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و براساس قوانین، تأسیس می‌شوند و بنابراین تابع مصوبات شورای عالی برنامه‌ریزی می‌باشند.
ج: مؤسسات آموزش عالی دیگر که مطابق قوانین خاص تشکیل می‌شوند و باید تابع ضوابط دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران باشند.

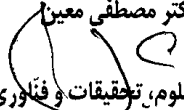
ماده ۲) این برنامه از تاریخ ۱۳۸۰/۷/۱ برای دانشجویانی که از این تاریخ به بعد وارد دانشگاه می‌شوند لازم‌الاجرا است.

ماده ۳) مشخصات کلی، برنامه درسی و سرفصل دروس دوره کارشناسی ارشد فلسفه و کلام اسلامی با سه فصل مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس برای اجرا به معاونت آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ابلاغ می‌شود.

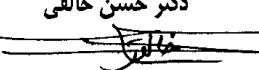
رای صادره جلسه ۳۳۵ (فوق العاده) شورای سرپرستان مورخ ۱۳۸۰/۷/۱،
(ادامه جلسه ۴۱۴ شورای عالی برنامه ریزی)
در خصوص برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد فلسفه و کلام اسلامی

۱) برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد فلسفه و کلام اسلامی با ۲ گرایش:
۱- فلسفه اسلامی، ۲- کلام اسلامی که از طرف گروه علوم انسانی پیشنهاد شده بود، با
اکثریت آراء به تصویب رسید.
۲) این برنامه از تاریخ تصویب قابل اجرا است

رای صادره جلسه ۳۳۵ (فوق العاده) شورای سرپرستان مورخ ۱۳۸۰/۷/۱، در خصوص
برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد فلسفه و کلام اسلامی صحیح است، به مورد اجرا گذاشته شود.

دکتر مصطفی معین

وزیر علوم، تحقیقات و فناوری

رونوشت: به معاونت محترم آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
خواهشمند است به واحدهای مجری ابلاغ فرماید.

دکتر حسن خالقی

دبیر شورای علوم و آموزش عالی

فصل اوّل

مشخصات کلی برنامه

بسم الله الرحمن الرحيم

فصل اول

مشخصات کلی دوره کارشناسی ارشد رشته فلسفه و کلام اسلامی

مقدمه:

از جمله دانش‌هایی که در مکاتب مختلف اعتقادی به خصوص در فرهنگ اسلامی مورد توجه خاص بوده است دانش فلسفه و کلام می‌باشد این دو علم در طول تاریخ گاه به شکل جداگانه و گاه به گونه تلفیقی مطرح بوده است که شرایط عصر حاضر نگرش نو و طرح تازه‌ای از این دو علم را می‌طلبد از آنجا که مباحث جدید مطرح شده در این دو ساحت بی پاسخ نماند تربیت نیروهای کارآمد از وظایف خطیر ما مسلمانان در این زمینه است که ضمن آشنایی با مکاتب فلسفی کلامی مکتب اسلام، مکاتب دیگر فلسفی کلامی را مورد توجه قرار دهیم.

عصر حاضر عصر تلاقی و برخورد و گفتگوی تمدن‌ها و ادیان مختلف است و این مهم میسر نخواهد شد مگر آنکه با شناخت مکاتب مهم فلسفی کلامی به دنبال حل مشکلات و شبهات مطرح شده از جانب اندیشمندان و متفکران دیگر مکاتب باشیم.

ایجاد آمادگی هر چه تمام‌تر در این زمینه وظیفه مراکز علمی فرهنگی کشور می‌باشد تا بتوانند ضمن درک ضرورت‌ها و دفع شبهات جدید اعتقادی به دنبال طرح شبهات مفروض و پاسخ آن برآیند لذا رهبر معظم انقلاب (حفظه‌الله) در موارد متعدد به اهمیت آن به مراکز حوزوی و دانشگاهی اشارات ذی قیمتی داشته‌اند. از این رو کلیات طرح مربوط به مشخصات کلی برنامه، سرفصل و منابع درسی دوره کارشناسی ارشد رشته فلسفه و کلام در دو گرایش فلسفه اسلامی و کلام اسلامی بشرح زیر ارائه می‌گردد.

اهداف:

تربیت کادر تحقیقاتی آموزشی و نیروهای کارآمد جهت آموزش و پاسخگویی به مباحث اعتقادی در داخل و خارج کشور.

مشخصات دوره:

کارشناسی ارشد فلسفه و کلام اسلامی که تلفیقی از آموزش و پژوهش می‌باشد که ۲۸ واحد درسی

و ۴ واحد را نیز بعنوان پایان نامه طبق برنامه‌ها و آیین‌نامه‌های مصوب شورای عالی برنامه‌ریزی وزارت فرهنگ و آموزش عالی ارائه می‌نماید.

ضمناً با توجه به ضرورت تفکیک دو گرایش فلسفه اسلامی از کلام اسلامی هر یک از این دو در قالب دو گرایش ۱۲ واحدی پیش‌بینی شده است که با احتساب ۱۶ واحد مشترک و ۴ واحد پایان‌نامه مجموعاً ۳۲ واحد درسی ارائه می‌گردد.

مجموع واحدهای پیشنهادی با احتساب پیش‌نیازها ۶۲ واحد پیش‌بینی شده است.

شرایط پذیرش:

کلیه فارغ‌التحصیلان دوره‌های کارشناسی می‌توانند در این دوره شرکت نمایند و در صورت عدم تطبیق مدرک کارشناسی دانشجویان با رشته فلسفه و کلام اسلامی، ملزم به گذراندن پیش‌نیاز مورد نظر می‌باشند.

ضرورت و اهمیت:

نگرش نو به فرایند آموزشی متناسب با تغییرات در عرصه‌های اعتقادی علمی و فرهنگی کشور اقتضا می‌کند تا تلاش و همت مراکز آموزشی هماهنگ با موج جدید و خیزش‌های فکری تازه بکار افتد و نوآوری‌هایی جهت پاسخ‌گویی به شبهات جدید ارائه گردد. از طرفی دیگر بازنگری در برنامه‌های آموزشی از اصول پذیرفته شده مراکز آموزشی معتبر دنیا به حساب می‌آید. تا موافق با عرصه‌های جدید، نیروهای کارآمد تربیت گردند.

ویژگی برنامه حاضر از آن جهت است که هم به بعد فلسفه و هم به بعد کلام می‌پردازد. در برنامه سابق، فلسفه و کلام به عنوان یک رشته تنها ارائه گردید که در نگاه اولیه سهم کلام تنها ۲ واحد از ۲۸ واحد که آنهم مربوط به مسائل جدید کلامی است و بقیه به فلسفه پرداخته شده است. پر واضح است که علم کلام آن هم در خیزش جدید از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است.

برنامه حاضر بگونه‌ای طراحی گردیده که انعطاف‌پذیری قابل توجهی را داراست. زیرا از جهتی برنامه قابلیت تفکیک دو رشته (فلسفه اسلامی و کلام اسلامی) را داراست که از آرزوهای دیرینه مراکز قدیمی چون دانشگاه تهران می‌باشد. از جهت دیگر در صورت عدم پذیرش این پیشنهاد می‌توان یک رشته فلسفه و کلام اسلامی با دو گرایش فلسفه اسلامی و کلام اسلامی با دروس معین ایجاد نمود که ویژگیهای آن در برنامه پیش‌بینی شده است.

مواد و ضرایب امتحان ورودی:

مواد و ضرایب امتحان ورودی متناسب با مقرراتی است که از جانب سازمان سنجش آموزش کشور جهت ورودی‌های رشته فلسفه و کلام اسلامی (فلسفه و حکمت اسلامی) اعلام گردیده است و در مقطع کارشناسی ارشد اجرا می‌گردد.

فصل دوّم

برنامه و جداول دروس

الف : جدول دروس مشترک

پیشنیاز یا زمان ارائه درس	ساعات			تعداد واحد	نام درس	کد درس
	عملی	نظری	جمع			
-	-	۳۲	۳۲	۲	زبان انگلیسی تخصصی	۰۱۱
-	-	۳۲	۳۲	۲	منطق قدیم (ارسطویی)	۰۱۲
-	-	۳۲	۳۲	۲	حکمت مشاء (۱)	۰۱۳
-	-	۳۲	۳۲	۲	حکمت اشراق (۱)	۰۱۴
-	-	۳۲	۳۲	۲	حکمت متعالیه (۱)	۰۱۵
-	-	۳۲	۳۲	۲	کلام معتزله و اشاعره و امامیه (۱)	۰۱۶
-	-	۳۲	۳۲	۲	استنباطهای فلسفی و کلامی از قرآن و حدیث	۰۱۷
-	-	۳۲	۳۲	۲	مبانی فلسفی علم کلام	۰۱۸
	-	۲۵۶	۲۵۶	۱۶	جمع	

ب: جدول دروس تخصصی گرایش فلسفه اسلامی

کد درس	نام درس	تعداد			پیشنیاز یا زمان ارائه درس
		واحد	جمع	ساعات نظری عملی	
۰۱۹	حکمت متعالیه (۲)	۲	۳۲	۳۲	۰۱۵
۰۲۰	حکمت متعالیه (۳)	۲	۳۲	۳۲	۰۱۹
۰۲۱	حکمت متعالیه (۴)	۲	۳۲	۳۲	۰۲۰
۰۲۲	حکمت مشاء (۲)	۲	۳۲	۳۲	۰۱۳
۰۲۳	حکمت اشراق (۲)	۲	۳۲	۳۲	-
۰۲۴	منطق جدید	۲	۳۲	۳۲	-
۰۲۵	پایان نامه	۴	۶۴	-	۶۴
جمع		۱۶	۲۵۶	۱۹۲	۶۴

ج: جدول دروس تخصصی گرایش کلام اسلامی

کد درسی	نام درس	تعداد			پیشنیاز یا زمان ارائه درس
		واحد	جمع	ساعات	
		نظری	عملی		
۰۲۶	کلام امامیه (۱)	۳۲	۰	۲	
۰۲۷	کلام امامیه (۲)	۳۲	۰	۲	۰۲۶
۰۲۸	کلام معتزله و اشاعره (۲)	۳۲	۰	۲	۰۱۶
۰۲۹	فلسفه دین	۳۲	۰	۲	
۰۳۰	مسائل جدید کلامی	۳۲	۰	۲	
۰۳۱	معرفت‌شناسی دینی	۳۲	۰	۲	
۰۳۲	پایان نامه	۰	۶۴	۴	
جمع		۱۹۲	۶۴	۱۶	

د: جدول دروس پیشنهادی

کد درس	نام درس	ساعات			تعداد واحد	پیشنیاز یا زمان ارائه درس
		جمع	نظری	عملی		
۰۳۳	تاریخ فلسفه اسلامی	۳۲	۳۲	۲		
۰۳۴	تاریخ فلسفه غرب	۳۲	۳۲	۲		
۰۳۵	تاریخ تصوف و عرفان اسلامی	۳۲	۳۲	۲		
۰۳۶	تاریخ ادیان (با تأکید بر مبانی کلامی)	۳۲	۳۲	۲		
۰۳۷	تاریخ علم کلام و فرق و نحل اسلامی	۳۲	۳۲	۲		
۰۳۸	عرفان و فلسفه مشاء	۳۲	۳۲	۲	۰۲۲ و ۰۱۳	
۰۳۹	متون کلامی نقلی	۳۲	۳۲	۲		
۰۴۰	متون کلامی عقلی	۳۲	۳۲	۲		
۰۴۱	فلسفه غرب	۳۲	۳۲	۲	۰۳۴	
۰۴۲	فلسفه اسلامی (۱)	۳۲	۳۲	۲		
۰۴۳	فلسفه اسلامی (۲)	۳۲	۳۲	۲	۰۴۲	
۰۴۴	فلسفه سیاسی در بیان حکماء	۳۲	۳۲	۲	۰۴۳	
۰۴۵	زبان عمومی	۳۲	۳۲	۲		
۰۴۶	فلسفه اخلاق	۳۲	۳۲	۲		
۰۴۷	فلسفه علم	۳۲	۳۲	۲	۰۲۴	
جمع		۳۸۰	۴۸۰	۳۰		

فصل سوّم

سرفصل دروس

زبان انگلیسی تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با متون تخصصی فلسفی و کلامی به زبان انگلیسی

سرفصل درس: (۳۲ ساعت)

اشعری - باقلانی - بغدادی

جوینی - غزالی - شهرستانی

تفتازانی - واصل بن عطا

ابوهذیل علاف - نظام - جاحظ

ابوعلی جبائی - ابوهاشم جبائی

ابوالحسین بصری - قاضی عبدالجبار معتزلی

ماتریدی - کندی - فارابی

ابن سینا - فخر رازی

خواجه نصیرالدین طوسی - ابن رشد

ابن خلدون - شیخ اشراق

ملاصدرا

منطق قدیم (ارسطویی)

تعداد واحد: ۲ *

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: صیانت از خطای در فکر

سرفصل درس: (۳۲ ساعت)

۱) بررسی تقسیم علم تصویری به بدیهی و نظری
بررسی نظریه فخر رازی مبنی بر بدیهی بودن تمام تصورات
بررسی نظریه شیخ اشراق در باب تصورات

۲) تعریف

تعرف حقیقی/تعریف اسمی/تعریف مثالی

حد تام/حد ناقص/رسم تام

شروط التعریف/اختلال التعریف

حد و برهان

۳) مطالب

اصول مطالب

مطلب تصور ۱ - ماحقیقه ۲ - مآشارحه

مطلب تصدیق ۱ - بسیط ۲ - مرکب

مطلب لم ۱ - ثبوتی ۲ - اثباتی

فروع مطالب: مطلب کیف، مطلب من، مطلب ای، مطلب کم، مطلب متی، مطلب این

۴) اکتساب الحد بالترکیب

۵) معین‌های اکتساب الحد استقرار/برهان/قسمت

۶) جمع ترکیب ذهنی، ترکیب خارجی

۷) تفریق قسمت منطقی طبیعی

تحلیل ذهنی خارجی

۸) قضایای حملیه، حدود قضایای حملیه، حدود مثبت و منفی، کیفیت قضایا

الف) استنتاجات بیواسطه.

الف a) نسب قضایا

الف b عدول محمول
الف c عكس مستوی
الف d ترکیب عدول محمول و عكس

ب) اشكال اربعه
ب a تعریفات
ب b ضروب و اشكال
ب c شرایط عمومی لازم انتاج
ب d شرایط خصوصی انتاج
ب e اثبات درستی

۹) صناعات خمس

الف) تقسیم بندی مواد قضا یا

ب) برهان

ج) جدل

د) خطابه

ه) شعر

و) مغالطه، انواع مغالطات صوری و مادی

*: این دو واحد در سه ساعت ارائه می شود.

حکمت مشاء (۱)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: روش تحقیقی فلسفه‌آموزی از طریق بررسی در روابط منطقی میان مفاهیم که علوم حصولی ما می‌باشند که به گونه‌ای با مباحث کلامی در ارتباطند.

سرفصل درس: (۳۲ ساعت)

مفهوم وجود،

اقسام وجود،

هستی و استی و چیستی،

وجود و علل آن،

معانی حقیقت،

ماهیت،

ذات،

طبیعت،

نفس الامر،

اعتبارات ماهیت،

صرف حقیقت وجود،

تمایز میان اشیاء و ملاکات امتیاز،

تمایز به تشکیک.

حکمت اشراق (۱)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: تحلیل و بررسی مشرب فلسفی اشراق و آشنایی با مباحث فلسفی ذیل از جانب آنان.

سرفصل: (۳۲ ساعت)

(۱) معرفت شناسی

(۲) مابعدالطبیعه

(۳) الهیات بالمعنی الاخص

معاد و وصل معنوی

المقالة الاولى:

فی تعریف الفنی

المقالة الثانية

فی ترتیب الوجود

المقالة الثالثة

فی کیفیت فعل نور الانوار و الانوار القاہرہ

و المقالة الرابعة

فی تقسیم البرازخ و هیئتہا و ترکیبہا و بعض قواہا

و المقالة الخامسة

بہت مقولات و ترکیب جسم

تعریف حدس

حصر حواس باطنی

تشکیک در ماہیات

؟؟ یا تکنون مثل افلاطونی

حکمت متعالیه (۱)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: آشنایی و تحلیل حکمت متعالیه و جایگاه آن در سیستم توحیدی

سرفصل درس: (۳۲ ساعت)

متدلوژی حکمت آموزی صدرائی - رابطه وجود با ماهیت در فلسفه اصالة الوجود،
اصالة الوجود یا ماهیت - قضاوت میان دوانی و ملاصدرا در بحث فوق،
اصالت و اعتبار در مفاهیم فلسفی - علیت و معلولیت بر اساس اصالت وجود،
بحث جعل و تأثیر در سیستم حکمت متعالیه - وجود ذهنی و معمای آن و نظر ملاصدرا،
اشتراک معنوی وجود کلی طبیعی و اعتبارات ماهیت - تشکیک در حقیقت وجود،
وحدت و کثرت تقابلی در ماهیات - انواع و اقسام وحدت،
وحدت وجود عرفان محی الدین - وحدت وجود در فلسفه ملاصدرا،
وحدت در کثرت و کثرت در وحدت - نظریه ملاصدرا در بسیط‌الاشیاء کل‌الاشیاء
اتحاد عاقل و معقول - مباحث علم و تقسیمات آن و مراتب و انواع علم حضوری
اثبات روح مجرد - برهان صدیقین در فلسفه ملاصدرا و مقایسه آن با سایر حکماء،
علم ذاتی واجب تعالی (علم اجمالی در عین کشف تفصیلی)
اثبات و تبیین ویژه در ارتباط با معاد جسمانی
نوع متوسط؟؟ انسان
تبیین قاعده الواحد به نحو عرفانی

کلام معتزله و اشاعره و امامیه (۱)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: بیان خاستگاهها و افراد و ادوار آنان.

سرفصل درس: (۳۲ ساعت)

(۱) تاریخ معتزله:

۱ الف) خاستگاههای معتزله - واصل بن عطا، عمرو بن عبید، الاصم، ضرار بن عمرو، بشر بن المعتمر.
ب) دوران موفقیت - ثمامه بن اشرس، ابوالهذیل علاف، نظام، ابن ابی داود، جاحظ
ج) مرحله نظامسازی - ابوالقاسم کعبی، ابوعلی جبائی، ابوهاشم جبائی، قاضی عبدالجبار، ابوالحسین بصری.

(۲) تاریخ اشاعره:

۲ الف) خاستگاههای اشاعره - اشعری - ابوبکر فعال شاشی، ابوالحسن باهلی، ابوسهل صعلوکی، ابوالحسن طبری، حلیمی، قاضی ابوبکر باقلانی، ابوبکر بن فورک، ابواسحاق اسفراینی، عبدالقاهر بغدادی، ابوبکر بیهقی، ابوالقاسم قشیری، ابوسعید متولی، ابوالمعالی جوینی، ابوالقاسم انصاری.

(۳) تاریخ شیعه:

۳ - ۱) ادوار تفکر شیعه اثنی عشری

۱ ب) از آغاز غیبت صغری تا سقوط آل بویه: کلینی، صدوق، شیخ طوسی، شریف رضی، سیدمرتضی و شیخ مفید.

۱ ج) از سقوط آل بویه تا هجوم مغول: طبرسی (د) از هجوم مغول تا ظهور صفویه: خواجه نصیرالدین طوسی، علامه حلی، جلال الدین دوانی، سیدحیدر آملی، ابن ابی الجهمور احسانی، ابن طاووس.

۱ ه) از ظهور صفویه تا کنون: علی بن حسین کرکی، شیخ بهایی، میرداماد، ملاصدرا، فیض کاشانی، عبدالرزاق لاهیجی، مجلسی، ملاعلی نوری، ملاعلی زنوزی، ملاهادی سبزواری، محمدرضا قمشه‌ای، رفیعی قزوینی، سیدمحمدکاظم عصار، علامه طباطبایی.

۳ - ۲) تعالیم شیعه اثنی عشری.

استنباطهای فلسفی و کلامی از قرآن و حدیث

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با استنباطهای کلامی و فلسفی از قرآن و حدیث

سرفصل درس: (۳۲ ساعت)

عقل و تفکر عقلانی در کتاب و سنت

مسائل مربوط به خداشناسی ذات و اسماء و صفات از قرآن و حدیث.

معاد جسمانی و روحانی

نبوت عامه در قرآن و سنت

جبر و اختیار

قضا و قدر

بداء و نسخ

مبانی فلسفی علم کلام

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت عمیق مباحث فلسفی متکلمین و مقایسه تحلیلی آن با آراء فیلسوفان اسلامی در این مباحث.

سرفصل درس: (۳۲ ساعت)

بحث از وجود و عدم و واسطه میان این دو.

وجود ذهنی

معدوم و مسائل آن.

مواد ثلاث

علیت و اقسام آن.

مناط احتیاج به علت،

قانون سنخیت

قاعده الواحد

حرکت و سکون مجردات.

حکمت متعالیه (۲)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: حکمت متعالیه (۱)

هدف: آشنایی و تحلیل حکمت متعالیه و جایگاه آن در سیستم توحیدی

سرفصل درس: (۳۲ ساعت)

(۱) معرفت‌شناسی

الف) عقل و باور دینی

ب) معرفت دینی و زبان آن

ج) تجربیات درونی و شهودی

د) نظریه جاودان خود و دیدگاه حکمت متعالیه

ه) روش وصول به حقیقت

و) ارزش حقیقت

(۲) مابعدالطبیعیة

حکمت متعالیه (۳)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: حکمت متعالیه (۲)

هدف: آشنایی و تحلیل حکمت متعالیه و جایگاه آن در سیستم توحیدی

سرفصل درس: (۳۲ ساعت)

الهیات بالمعنی الاخص

۱) اثبات واجب تعالی

۲) توحید واجب تعالی

۳) صفات واجب تعالی

۴) علم عنایی و قضا و قدر

۵) اراده و کلام

۶) نظام احسن

۷) خیر و شر

۸) کیفیت صدور نظام خلقت

۹) کیفیت حصول کثرت در عالم عقلی

۱۰) عالم مثال

حکمت متعالیه (۴)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: حکمت متعالیه (۳)

هدف: آشنایی و تحلیل حکمت متعالیه و جایگاه آن در سیستم توحیدی

سرفصل درس: (۳۲ ساعت)

۱) اخلاق

۲) عرفان

مبانی علم الهی

بیان اسماء و صفات

مظاهر اسماء

انسان کامل و مظهریت اسم جامع

روشهای رسیدن به این کمال

بحث از مقامات و حالات اهل سلوک

خوارق عادات و اسرار آیات

حکمت مشاء (۲)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: حکمت مشاء (۱)

هدف: روش تحقیقی فلسفه آموزی از طریق بررسی در روابط منطقی میان مفاهیم که علوم حصولی ما می باشند که به گونه ای با مباحث کلامی در ارتباطند.

سرفصل درس :

(۱) معرفت شناسی

(۲) مابعدالطبیعیة

(۳) الهیات بالمعنی والاصح

(۴) اخلاق

(۵) عرفان در فلسفه مشاء.

- بهجت و سعادت

- مقامات العارفين

- اسرارالآیات

حکمت اشراق (۲)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: تحلیل و بررسی مشرب فلسفی اشراق و آشنایی با مباحث فلسفی ذیل از جانب آنان.

سرفصل درس: (۳۲ ساعت)

۱) اخلاق

۲) عرفان

۳) فی‌المنامات (مقاله خامسه)

منطق جدید

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: صیانت از خطای در فکر

سرفصل درس:

- (۱) منطق و زبان
- (۲) منطق عبارات (حساب گزاره‌ها)
  - گزاره‌های بسیط و مرکب.
  - جدول ارزش (Truth Table)
  - مفهوم و ماهیت استلزام مادی (Material Implication)
  - پارادکس‌های استلزام
  - مفهوم و ماهیت‌های منطقی. (Logicator, inclusiveor)
  - توتولوژی، تناقض و اهم‌ارزی منطقی
  - برهان صوری (متداستنتاج طبیعی) (Natural deduction)
  - قواعد استنتاج
  - قواعد جایگذاری (Replacement)
  - قاعده برهان شرطی. (Rcp)
  - قاعده برهان غیرمستقیم (Rcp) «برهان خلف»
  - اثبات عدم اعتبار (Proving invalidity)
- (۳) شیوه قیاسی در تأسیس حساب گزاره‌ها
- (۴) حساب محمولات
  - قضیه شخصیه و محصوره
  - برهان صوری (متداستنتاج طبیعی)
  - قواعد اسقاط و الحاق سور (Egeiugui)
  - برهان شرطی در منطق محمولات.
  - قواعد نقص صور (Qn)
  - اثبات عدم اعتبار استدلالها.
  - منطق نسب (Logic of Relations)
- (۵) شیوه قیاسی (Axiomatic) در تأسیس حساب محمولات.
- (۶) آشنایی با زبان منطق محمولها
- (۷) قاعده‌های استنتاج و نظام صوری منطق محمولها.
- (۸) معناشناسی زبان منطق محمولها.
- (۹) سازگاری و تمامیت منطق محمولها.

کلام امامیه (۱)

تعداد واحد: ۲
نوع واحد: نظری
پیش نیاز: ندارد
هدف: بررسی مباحث مهم کلامی شیعه.

سرفصل درس: (۳۲ ساعت)

۱) ذات، صفات، افعال الهی، قضا و قدر، اراده و کلام، جبر و اختیار، حسن و اتقان در صنع الهی، خیر و شر، رؤیت خداوند، حسن و قبح، خلق افعال، نظریه کسب، قاعده لطف، حق و تکلیف، بدأ.

۲) نبوت:

نبوت عامه: تعریف نبی و رسول و فرق آنها، فلسفه بعثت انبیاء، معجزات و کرامات، علم غیب، نسخ شرایع
نبوت خاصه: اثبات نبوت خاصه، اعجاز قرآن و وجوه آن، خاتمیت

کلام امامیه (۲)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: کلام امامیه (۱)

هدف: بررسی مباحث مهم کلامی شیعه.

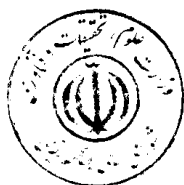
سرفصل درس: (۳۲ ساعت)

(۱) امامت

اهمیت امام، علم و عصمت، طریق انتخاب، مسئله عدالت و تنزیه صحابه، مسئله اطاعت از حاکمان، ائمه دوازده‌گانه، امام غائب، مهدویت، ولایت فقیه، رجعت

(۲) معاد

تعریف معاد، امکان و تحقق معاد، مسئله اعاده معدوم، کیفیت اعدام موجودات، حقیقت انسان، برزخ و عالم قبر، معاد جسمانی و شبهات آن، رجعت تناسخ، توبه، میزان، شهادت اعضا، اجبار و تکفیر، نظریه موازنه، وعده و وعید، شفاعت، صراط، ثواب و عقاب، بهشت و دوزخ، خلود، ایمان و کفر، امر به معروف و نهی از منکر، تقلید

کلام معتزله و اشاعره (۲)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: کلام معتزله و اشاعره (۱)

هدف: تعالیم و تأثیر کلام معتزله و اشاعره در کلام امامیه.

سرفصل درس: (۳۲ ساعت)

(۱) تعالیم معتزله:

۱ الف) امر به معروف و نهی از منکر

۱ ب) المنزلة بين المنزلتين.

۱ ج) عذاب ابدی فاسق.

۱ د) عدل الهی

۱ ه) توحید

۱ و) صفات الهی.

۱ ز) جهان‌شناسی

۱ ح) معرفت‌شناسی

۲) میزان نفوذ و ابتکاری بودن کلام معتزله.

(۳) تعالیم اشاعره:

۳ الف) صفات الهی.

۳ ب) افعال انسانی.

۳ ج) رؤیة الله.

۳ د) حضور همه جانی خدا.

۳ ه) تأویل کلام الله.

۳ و) حدوث و قدم قرآن.

۳ ز) ایمان.

۳ ح) عذاب ابدی.

۳ ط) شفاعت.

۳ ی) خلافت. ....

۴) روش اشاعره ردّ تقلید، مناظره، جدل.

۵) اشاعره متأخر، غزالی، شهرستانی، فخرالدین رازی، عضدالدین ایجی.

۶) تفاوت اشاعره متقدم با اشاعره متأخر از حیث محتوای تعالیم و روش بحث و نظر.

تأثیر معتزله بر شیعه امامیه و زیدیه

فلسفه دین

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: تحلیل و بررسی و تحقیق مباحث مهمی که در فلسفه دین مطرح شده است.

سرفصل درس: (۳۲ ساعت)

۱) تعاریف دین

۲) تصورات مختلف از خدا، تعاریف خدا، ویژگی‌های خدا.

۳) ادله‌ای که به سود یا زیان وجود خدا اقامه شده است و اعتبار آنها.

۴) معانی ایمان، تعقل، وحی، تعبدیات و ارتباط متقابل اینها.

۵) ماهیت، ارزش و اعتبار عرفان و تجربه دینی.

۶) معنا و کاربرد زبان دینی.

۷) بقاء و خلود نفس.

۸) خاستگاه و ضمانت اجرای اخلاق در تفکر دینی.

۹) ارتباط میان فلسفه و دین، و نیز علوم تجربی و دین.

۱۰) هدفداری جهان هستی.

۱۱) برهان صدیقین و برهان وجودی

۱۲) برهان فطرت و برهان تجربه دینی و برهان تجربه اخلاقی و برهان اجماع عام

۱۳) برهان وجوب و امکان

۱۴) برهان نظم و اتقان صنع

با توجه به آراء ابن‌سینا، خواجه طوسی، ابن‌عربی، ملاصدرا، علامه طباطبائی، علامه کمپانی، توماس آکوئیناس، آسلم، نوتومیستها، آلهارت، هایدیگر، تلیخ و...

مسائل جدید کلامی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت اهم شبهات و مسائل جدید کلام اسلامی و نقد و بررسی آنها

سرفصل درسی: (۳۲ ساعت)

- ۱- ادله اثبات خداوند متعال - براهین صدیقین - تجربه دینی - برهان وجودی
- ۲- وحی و تجربه دینی - شریعت و حجیت - سنت و تجدد
- ۳- روش وصول به معرفت و حقایق دینی از دیدگاه فلاسفه و عرفا و متکلمین اسلامی و نقش عقل
- ۴- قلمرو دین - انتظار بشر از دین - عقل و ایمان - منشأ دین - گوهر و صدف دین - پلورالیسم - دین و اخلاق - علم و دین - حق و تکلیف - دین و اومانیسم
- ۵- معنی و کاربرد زبان دین.

معرفت شناسی دینی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: بررسی دیدگاه‌های مهم متقدم و متأخر درباره چگونگی وصول به حقایق دینی.

سرفصل درس: (۳۲ ساعت)

معرفت شناسی از طریق چند مثال

تاریخچه معرفت شناسی

تعریف معرفت و مقایسه آن با یکدیگر

مفاهیم معرفت (عقل - حس و علم حضوری)

مفاهیم و کلیات

شکاکیت و انواع آن

شناخت عقلی و باور دینی

زبان خاص معرفت دینی

تیبین غیرشناختی باور دینی

تجربیات شهودی و باور دینی

نظریه جاودان خرد

روش وصول به معرفت و حقایق دینی از دیدگاه فلاسفه و عرفاء و متکلمین اسلامی و نقش عقل

تذکیه نفس و شهود در این زمینه

ماهیت شهود از دیدگاه عرفاء اسلامی

لقاءالله.

تاریخ فلسفه اسلامی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: بیان اجمالی تاریخ فلسفه اسلامی و مکاتب مختلف آن

سرفصل درسی: (۳۲ ساعت)

- ۱) ریشه‌شناسی لفظ فلسفه
- ۲) تعاریف فلسفه
- ۳) خاستگاهها و منابع فلسفه اسلامی
الف) قرآن و حدیث
- ب) فلسفه یونان و روم باستان: فیثاغوریان، نوفیثاغوریان، اتمیستها، افلاطون، ارسطو، رواقیان، نوافلاطونیان
- ج) اندیشه‌های ایرانی
- د) حکمت شرق: هند و چین
- ۴) فلسفه اسلامی در شرق جهان اسلام
الف) کندی
ب) رازی
ج) اخوان الصفا
د) فارابی
ه) ابن سینا
و) غزالی
ز) سهروردی
- ۵) فلسفه اسلامی در غرب جهان اسلام
الف) ابن مئزّه
ب) ابن باجه
ج) ابن طفیل
د) ابن رشد
ه) ابن خلدون
- ۶) فلسفه اسلامی در جهان تشیع
الف) خواجه نصیرالدین طوسی
ب) میرداماد و مکتب اصفهان
ج) ملا صدرا
د) سبزواری

تاریخ فلسفه غرب

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با فیلسوفان قدیم یونان و روم باستان و سیر تفکرات آنان و تأثیر آن بر فلسفه اسلامی.

سرفصل درس: (۳۲ ساعت)

۱) فیلسوفان ایونی: طالس، اناکسیمندر، اناکسیمانوس

۲) فیثاغوریان

۳) اتمیستها

۴) هراکلیتوس

۵) یارمیندس و زنون الیائی

۶) سوفسطائیان

۷) سقراط و افلاطون

۸) ارسطو

۹) اپیکور

۱۰) کلیون

۱۱) رواقیون

۱۲) شکاکان

۱۳) اسکندرانیان

۱۴) فلاسفه روم باستان: لوکرسیوس، سیرون، سنسکا، اپیکتتوس، مارکوس اورلیوس.

۱۵) نوافلاطونیان، فلوطین، فورفوروس.

۱۶) بررسی آراء فرانسیس بیکن - دکارت - مالبرانش - اسپینوزا - لایبنتس - جان لاک - بارکلی

- هابز - هیوم - کانت - کی گارد - یاسپرس - ژان پل سارتر - گابریل مارسل - مارتین هایدگر -

راسل - ویتگنشتین - شلینگ - کارناب آیر - آگوست کنت

تاریخ تصوف و عرفان اسلامی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با تاریخ تصوف و عرفان و عرفان نظری و عملی و تحلیل جهان بینی عرفانی و نقش آن در فرهنگ اسلامی.

سرفصل درس: (۳۲ ساعت)

۱) خاستگاههای عرفان اسلامی

الف) قرآن و حدیث

ب) نهضت پارسی و زهد ریاضت: حسن بصری، ابراهیم بن ادهم، رابعه عدویه، ذوالنون مصری.

ج) جذبه عرفانی، ابویزید بسطامی، حلّاج، عین القضاة همدانی.

۲) ادبیات عرفانی: کتاب الرعایة، حارث بن اسد محاسبی، کتاب التمرّف، کلاباذی، کتاب اللع سراج،

الرسالة القشیریة قشیری، کشف المحجوب هجویری، قوت القلوب مکی، مناجات خواجه عبدالله

انصاری، حدیقة الحقیقة سنایی، منطق الطیر عطار و مثنوی مولوی. و شروح حافظ.

۳) ارشاد معنوی و اتحاء و انواع آن.

۴) غزالی

۵) ابن عربی و عرفان نظری: وحدت وجود - انسان کامل.

۶) حلقه‌ها و سلسله‌های صوفیانی.

الف) حلقه‌ها و سلسله‌ها، مولویه، بکتاشیه، سهروردیه، رفاعیه، شاذلیه.

ب) تکریم و تعظیم بزرگان و اولیاء الله.

ج) اعمال عبادی و آیینی.

د) ذکر

ه) سماع.

تاریخ ادیان (با تأکید بر مبانی کلامی)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت سیر تاریخی ادیان و اصول اعتقادی آنان.

سرفصل درس: (۳۲ ساعت)

۱) بررسی اجمالی ادیان ابتدائی و نظریات مربوط به آن

۲) شناخت اجمالی ادیان خاور دور

۳) ادیان یونان و روم باستان و شناخت اجمالی آن

۴) شناخت اجمالی ادیان هندویی و بودائی

۵) تاریخ یهود قبل از مسیحیت و بعد از آن

تدوین یهود

یهود بعد از رنسانس

یهود در سده های اخیر

حکمت و عرفان یهودی

۶) ظهور مسیحیت کلیسای اولیه - مذاهب گنوسی - کلیسای روم - تدوین اناجیل - نامه های پولوس رسول -

زندگی مسیح برحسب اناجیل سه گاه (مرقس - لوقا - متی) رسولان تشکیل دهنده کلیسای روم - سنت اگوستین -

کلیسای ارتدکس شرقی - کلیسا در قرون وسطی - فلسفه مسیحیت در قرون وسطی - علل نهضت اصلاحی کلیسا و

نتایج آن - کالون و لوتر - پیدایش کلیسای کاتولیک و پروستان کلیسا در برابر اومانیسیم و پیشرفتهای علمی

تاریخ علم کلام و فرق نحل اسلامی

تعداد واحد ۲

نوع واحد نظری

پیش نیاز ندارد

هدف بیان اجمالی تاریخ کلام اسلامی و مکاتب مختلف آن

سرفصل درس: (۳۲ ساعت)

(۱) ریشه شناسی لفظ «کلام»

(۲) تعاریف علم کلام

(۳) خاستگاهها و منابع علم کلام

الف) قرآن

ب) حدیث

ج) اجماع ائمه

د) مسیحیت

و) فلسفه یونان

ز) آیین مانوی و آیین مزدک

ح) منازعات سیاسی

(۴) مکاتب عمده

الف) معتزله

ب) اشاعره

ج) شیعه اثنا عشریه

د) خوارج

ه) کرامیه

و) ماتریدیه

ز) وهابیت و....

(۵) مطالب اصلی

الف) ایمان

ب) قضاء و قدر

د) عدل

و) منزله بین المنزلتین

ز) امریه معروف

ح) صفات الهی

عرفان در فلسفه مشاء

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: فلسفه مشاء ۱ و ۲

هدف: آشنایی با عرفان نظری از دیدگاه مشاء.

سرفصل درس: (۳۲ ساعت)

۱) سعادت و کمال عقلی و مقایسه آن با سعادت حسی

۲) تعریف لذت و الم - خیر و شر

۳) مراتب بدبختی و شقاوت که به عقل نظری یا عملی مربوط است

۴) بیان چهار گروه از رذیلت‌های نقصان

۵) سعادت عرفاء و شرح لذت عقلی آنان

۵) بیان لذت عارفانه

۶) نقش تزکیه نفوس عارفان در برخورداری از کرامات

۷) سریان عشق در عالم

۸) نقش تزکیه نفوس عارفان در برخورداری از کرامات

۹) مبحث نبوت و شریعت و نقش آن در اصلاح ساختار اجتماعی

۱۰) درجات سلوک عارفان - اراده - وقت - سکینت و...

۱۱) وصول عارف و درجات آن

۱۲) بعض حالات عارف

۱۳) بعض صفات عارف

۱۴) عارف کامل و اوصاف او

۱۵) اسرار آیات

متون کلامی نقلی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با سیر استدلال مباحث کلامی در متون دینی

سرفصل درس: (۳۲ ساعت)

- ۱) اثبات خداوند
- ۲) بررسی صفات الهی
- ۳) (اراده - علم - کلام...)
- ۴) حدوث و قدم کلام الهی
- ۵) حسن و قبح افعال
- ۶) عدل و ظلم
- ۷) خلق افعال
- ۸) نظریه کسب
- ۹) امر بین الامرین در روایات
- ۱۰) نبوت عامه و خاصه
- ۱۱) ضرورت بعثت انبیاء در متون دینی
- ۱۲) نسخ شرایع در متون دینی
- ۱۳) عصمت انبیاء در آیات و روایات
- ۱۴) امامت در متون اسلامی
- ۱۵) نصب امامت از جانب خداوند
- ۱۶) ولایت فقیه در متون اسلامی
- ۱۷) معاد و امکان آن در قرآن و روایات
- ۱۸) بررسی شبهات منکران معاد در قرآن و روایات
- ۱۹) احتجاجات معصومین با منکران

متون کلامی عقلی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت تحقیقی مباحث کلامی با مشرب عقلی و نقد و بررسی آراء در این زمینه

سرفصل درسی: (۳۲ ساعت)

(۱) جایگاه عقل و نقش آن در درک و اثبات مباحث اعتقادی

(۲) راههای اثبات وجود خدا

راه فطرت

برهان نظم ورد قول به صدقه و اتفاق

برهان امکان و وجوب این سینا

برهان امکان و وجوب خواجه نصیرالدین طوسی

برهان صدیقین ملا صدرا

راههای اثبات صفات خدا

(۳) صفات ذاتیه و فعلیه - توقیفی بودن اسماء

اثبات حسن و قبح - قضا و قدر جبر و اختیار - عدل الهی

(۴) نبوت عامه

ضرورت بعثت انبیاء - عصمت - معجزه

(۵) نبوت خاصه

مباحث امامت و ولایت فقیه

استدلال قرآن بر معاد

اعاده معدوم

عود ارواح به اجساد

عود ارواح به خداوند

اثبات روح

معاد روحانی و جسمانی

معاد از دیدگاه ملا صدرا

ویژگیهای عالم آخرت

شفاعت

تناسخ

احباط و تکفیر

فلسفه اسلامی ۱

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با تفکر فلسفی حکیمان بزرگ و نحوه استدلالات آنان.

سرفصل درس: (۳۲ ساعت)

(۱) تعریف موضوع و غایات فلسفه

(۲) مباحث وجود - پداهت وجود

(۳) مشترک معنوی بودن وجود

(۴) زائد بودن وجود بر ماهیت

(۵) مشکک بودن وجود

(۶) احکام سلبی وجود

(۷) معنی نفس الامر

(۸) اعاده معدوم

(۹) وجود ذهنی و خارجی

(۱۰) انقسامات وجود

(۱۱) وجود فی نفسه و فی غیره

(۱۲) اصالت وجود

(۱۳) معقول ثانی

فلسفه اسلامی (۲)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: فلسفه اسلامی (۱)

هدف: آشنایی بیشتر با سیر تفکر فلسفی و نحوه استدلالات حکیمان بزرگ اسلامی

سرفصل درس: (۳۲ ساعت)

مواد ثلاث (وجوب - امکان - امتناع)

واجب الوجود - ماهیت و انیت

قول اولویت

معانی امکان

احتیاج ممکن به علت حدوداً و بقاء و ملاک آن

احکام ماهیت

اعتبارات ماهیت

معنی ذاتی و عرضی

احکام فصل - نوع

کلی و جزئی

تمایز ماهیت

مقولات عشر

انقسامات جوهر و اثبات ماده اولی و صور جسمیه - نفس و عقل

انقسامات کیف - جوهر و عرض - جسم - اثبات صور نوعیه

انقسامات کم - مقولات تسعه

فلسفه سیاسی در بیان حکماء

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: فلسفه اسلامی (۲)

هدف: آشنایی با اندیشه حکیمان اسلامی در زمینه ساختارهای اداره جامعه

سرفصل درس: (۳۲ ساعت)

بحث نبوت و ولایات

اوصاف نبی (ص) و خصوصیات وی

مقایسه درجه نبوت نسبت به سایر درجات انسان

اصول معجزات و خوارق عادات

شرح خصائص سه گانه

نبوت و کهنانت

کیفیت انذارات

فرق ایحاء و الهام و تعلیم

کیفیت اتصال نبی (ص) با عالم وحی

وساطت نبی اکرم در حد مستند (بین عالم معقول و محسوس)

صفات‌ی که ناچار پیامبر بعنوان رئیس اول داراست

فلسفه ضرورت بعثت انبیاء

حکمت و فلسفه سیاسات و حدود

فرق بین نبوت و شریعت و سیاسات

اسرار شریعت

منافع بعضی از عبادات

ظاهر و باطن شریعت

انقطاع نبوت و رسالت از زمین

زبان عمومی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با متون انگلیسی (مشترک رشته‌های الهیات)

سرفصل درس: (۳۲ ساعت)

برگزیده‌ای از متون فلسفی و کلامی و مدخل‌های مربوط به فیلسوفان و متکلمان مسلمان مانند:

الکندی، فارابی، ابن‌سینا، غزالی، ابن‌رشد، سهروردی، ملاصدرا و نیز متفکران غیرمسلمان همچون توماس آکویناس، ابن‌میمون و غیره. سایر رشته‌ها:

مدخل‌های متناسب با هر رشته نظیر:

فقه حدیث، قرآن و غیره از دائرةالمعارف اسلام.

طبیعی است که استاد می‌تواند به صلاحدید و نیز به تناسب استعداد و توانایی دانشجویان متونی را از منابعی که ذیلاً به آن اشاره می‌شود، انتخاب کند.

فلسفه اخلاق

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با دیدگاه‌های مختلف در فلسفه اخلاق

سرفصل درسی: (۳۲ ساعت)

الف) بخش اول کلیات:

- ۱- معنای لغوی و اصطلاحی اخلاق
- ۲- علوم مربوط به اخلاق (علم اخلاق - فلسفه علم اخلاق - اخلاق توصیفی و استدلالی - تعلیم و تربیت)
- ۳- تاریخچه فلسفه علم اخلاق در نزد پیشینیان و ادیان و مکاتب دیگر
- ۴- جایگاه و اهمیت آن

ب) بخش دوم:

- ۱- اخبار و انشاء
- ۲- لوازم انشایی بودن قضایای منطقی
- ۳- فرق قضایای اخلاقی و حقوقی

ج) بخش سوم:

- ۱- مفاهیم اخلاقی و ویژگیهای آن
- ۲- موضوعات قضایای اخلاقی
- ۳- بایدها و نبایدها و رابطه آن با هست و نیست
- ۴- وظیفه تکلیف - مسئولیت
- ۵- جایگاه مفاهیم ارزشی
- ۶- حسن و قبح (معانی و نظرات مختلف) عدلیه - اشاعره - معتزله

د) بخش چهارم:

- ۱- مکاتبی که منشأ احکام اخلاقی را بی ارتباط با واقعیت می‌دانند مثل اشاعره و پوزیتویستها
- ۲- اشاعره
- ۳- فلاسفه تحلیل زبانی و گرایشهای پوزیتویستی
- ۴- مکاتبی که منشأ احکام اخلاقی را در ارتباط با واقعیت می‌دانند

- ۵- جامعه گرایان
- ۶- لذت‌گرایی شخصی
- ۷- اپیکوریسم
- ۸- صفت عمومی
- ۹- عاطفه‌گرایی
- ۱۰- تصورگرایی
- ۱۱- قدرت‌گرایی
- ۱۲- روسو
- ۱۳- کانت

ه) بخش پنجم: مکاتب ترک تعلقات دنیوی

- ۱- برهمنی
- ۲- هندویی
- ۳- بودایی
- ۴- کلیون
- ۵- رواقیون

و) بخش ششم: مکاتب سعادت و کمال

- ۱- سقراط
- ۲- افلاطون

۳- ارسطو (نظریه اعتدال و نقد و بررسی آن)

ز) بخش هفتم: برخی از نظریات دانشمندان اسلامی

- ۱- اعتبار از دیدگاه علامه طباطبایی
- ۲- نفس علوی و سفلی از دیدگاه استاد مطهری
- ۳- ضرورت بالقیاس از دیدگاه استاد مصباح (مقدمات، ویژگیها)

ح) بخش هشتم: نسبت اخلاقی (بحث تطبیقی مکاتب مطرح شده)

ط) بخش نهم: رابطه دین و اخلاق

فلسفه علم

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: منطق جدید (۱)

هدف: آشنایی با فلسفه علم جهت پژوهش

سرفصل درس: (۳۲ ساعت)

(۱) علم و فلسفه

(۲) مسئله استقراء

اثبات پذیری

معناداری و بی معنایی (پوزیتیویسم)

(۳) ابطال پذیری

(۴) احتمال گرایی

(۵) تبیین تاریخی در رشد علوم

(۶) تئوریا و قانونها

نقش قوانین در تبیین علمی

(۷) روش علم

(۸) مبادی متافیزیک علم

(۹) سادگی در تئوریا

منابع دروس

زبان انگلیسی تخصصی

مدخلهای زیر از دائرةالمعارف اسلام:

The Encyclpaedia Of Islam, the second edition: leiden,1960

Ahand book islsmic culturecterms

by M.A talcyhany

منطق قدیم (ارسطویی)

۱ تا ۲ بخش منطق از شفا والاشارات والتنبیهات نوشته ابن سینا	
۲ البصائرالنصیریة،	نوشته عمروبن سهلان ساوی
۳ اساس الاقتباس،	نوشته خواجه نصیرالدین طوسی (علامه حلّی)
۴ الجوهرالنضید،	نوشته علامه حلّی
۵ المنطق،	نوشته مظفر
۶ رهبر خرد،	نوشته محمود شهابی
۷ درةالتاج،	قطب الدین شیرازی
۸ شمسیه،	قطب الدین شیرازی
۹ شرح مطلع	قطب الدین شیرازی
۱۰ الانارات فی شرح الاشارات (فخررازی)	
۱۱ حکمةالاشراق	
۱۲ شرح الشمسیه	
۱۳ منطق نوین (مشکوٰةالدینی)	

14) Introduction to logic (Irvingcopi)

حکمت مشاء (۱)

کتاب الاشارات	نوشته ابن سینا
نجات	نوشته ابن سینا
تفسیر مابعدالطبیعه	نوشته ابن رشد
التحصیل	نوشته بهمینار
مابعدالطبیعه ارسطو	نوشته دکتر خراسانی
شرح العبارة	فارابی

حکمت اشراق (۱)

التلویحات، المقاومات، المشارع والمطارحات، حکمة الاشراق، الالواح العمادیة، هیاکل النور و
پرتونامه، نوشته سهروردی.
الزوراء محقق دوانی.
تاسوعات فلوطین

حکمت متعالیه (۱)

الشواهد الربوبیه نوشته صدرالمتألهین.
شرح منظومه نوشته حاجی سبزواری
مشاعر نوشته صدرالمتألهین
حکمت عرشیه نوشته صدرالمتألهین
شرح هدایه اثیریة نوشته صدرالمتألهین

کلام معتزله و اشاعره و امامیه (۱)

۱) اندیشه های کلامی شیخ مفید،	نوشته مارتین مکدرموت، ترجمه احمد آرام.
۲) المغنی فی ابواب التوحید والعدل،	نوشته قاضی عبدالجبار معتزلی.
۳) شرح الاصول الخمسه،	نوشته قاضی عبدالجبار معتزلی.
۴) مذاهب الاسلامیین،	نوشته دکتر عبدالرحمن بدوی.
۵) تاریخ مذاهب الاسلامیه،	نوشته ابوزهره
۶) ملل و نحل،	شهرستانی.
۷) مقالات الاسلامیین،	ابوالحسن اشعری.
۸) الشیعه بین الاشاعره و المعتزله	هاشم معروف حسنی.

استنباطهای فلسفی و کلامی از قرآن و حدیث

تفاسیر مهم کلامی و فلسفی همانند المیزان نوشته علامه طباطبائی
تفسیر کبیر نوشته فخر رازی،
تفسیر کشاف نوشته زمخشری.
تفاسیر نوشته ملاصدرا.
اسرارالایات نوشته ملاصدرا.
شرح اصول کافی نوشته ملاصالح مازندرانی.
شرح اصول کافی نوشته ملاصدرا
شرح توحید صدوق. نوشته قاضی سعید قمی.
شرح نهج البلاغه نوشته ابن میثم بحرانی و ابن ابی الحدید.
احتجاج نوشته طبرسی.
علی و فلسفه الهی نوشته علامه طباطبائی
علی بن موسی الرضا و الفلسفة الالهية نوشته جوادی آملی

مبانی فلسفی علم کلام

نوشته خواجه نصیرالدین طوسی و شروح آن.	۱) تجرید الاعتقاد
نوشته تفتازانی،	۲) شرح مقاصد
نوشته ایجی و شروح آن.	۳) مواقف
نوشته قاضی عبدالجبار معتزلی.	۴) شرح اصول خمسہ
نوشته مقداد سیوری.	۵) ارشاد الطالبین،
نوشته فخر رازی	۶) مباحث المشرقیه
نوشته ابن حزم.	۷) الفصل
نوشته علامه حلی	۸) انوار الملکوت

حکمت متعالیه (۲)

صدر المتألهین	الاسفار الاربعة العقلية،
صدر المتألهین	الشواهد الربوبية،
صدر المتألهین	تعلیقات بر شفا،
صدر المتألهین	حکمت الاشراف،
صدر المتألهین	الحکمة العرشية،
صدر المتألهین	المبدأ والمعاد،
صدر المتألهین	کتاب المشاعر،
صدر المتألهین	شرح الهدایة اثیریة،

حکمت متعالیه (۳)

صدرالمتألهين.	الاسفار الاربعه العقلية،
صدرالمتألهين.	الشواهد الربوبيه
صدرالمتألهين.	تعليقات بر شفا
صدرالمتألهين.	حکمت اشراق
صدرالمتألهين.	الحکمة العرشية
صدرالمتألهين.	المبدأ و المعاد،
صدرالمتألهين.	كتاب المشاعر،

حکمت متعالیه (۴)

صدرالمتألهين.	الاسفار الاربعه العقلية،
صدرالمتألهين.	الشواهد الربوبيه
صدرالمتألهين.	تعليقات بر شفا
صدرالمتألهين.	حکمت اشراق
صدرالمتألهين.	الحکمة العرشية
صدرالمتألهين.	المبدأ و المعاد،
صدرالمتألهين.	كتاب المشاعر،

حکمت مشاء (۲)

نوشتة ابن سینا	۱) الشفاء
نوشتة ابن سینا	۲) النجاة
نوشتة ابن سینا	۳) دانشنامه علانی
نوشتة ابن سینا	۴) الاشارات والتنبيهات
نوشتة ابن رشد	۵) تفسیر مابعدالطبیعة
نوشتة ابن رشد.	۶) تهافت التهافت،

حکمت اشراق (۲)

حکمة الاشراق، شیخ شهاب الدین سهروردی از مقاله اولی صفحه ۱۰۷ تا صفحه ۲۶۰ چاپ انجمن حکمت و فلسفه التلویحات، المقاومات، المشارع و المطارحات، الالواح العمادیه، هیاکل النور و پرتونامه، نوشته سهروردی. الزوراء محقق دوانی. فلسفه سهروردی، دکتر غلامحسین ابراهیمی دینانی.

منطق جدید

- 1) Symdclie logic (Irving.copi)
- 2) Bcginning logic (hemmon,c.g)
- 3) Elementary logic (b.mates)
- 4) Methods of logic (w.quinc)

۵) مدخل منطق صورت دکتر غلامحسین مصاحب
۶) درآمدی به منطق جدید دکتر ضیاء مؤحد.

کلام امامیه (۱)

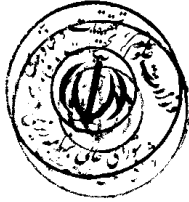
- ۱) تجرید الاعتقاد، نوشته خواجه نصیرالدین طوسی.
- ۲) کشف المراد، نوشته علامه حلی
- ۳) منهاج الکرامه، نوشته علامه حلی
- ۴) جامع الاسرار، نوشته سید حیدر آملی
- ۵) قبسات، نوشته میرداماد

کلام امامیه (۲)

- ۱) تجرید الاعتقاد، نوشته خواجه نصیرالدین طوسی.
- ۲) کشف المراد، نوشته علامه حلی
- ۳) منهاج الکرامه، نوشته علامه حلی
- ۴) جامع الاسرار، نوشته سید حیدر آملی
- ۵) قبسات، نوشته میرداماد

کلام معتزله و اشاعره (۲)

نوشتة مارتین مکدرموت، ترجمة احمد آرام.	(۱) اندیشه های کلامی شیخ مفید،
نوشتة قاضی عبدالجبار معتزلی.	(۲) المغنی فی ابواب التوحید والعدل،
نوشتة قاضی عبدالجبار معتزلی.	(۳) شرح الاصول الخمسه،
نوشتة دکتر عبدالرحمن بدوی.	(۴) مذاهب الاسلامیین،
نوشتة ابوزهره	(۵) تاریخ مذاهب الاسلامیه،
نوشتة اشعری	(۶) اللمع،
نوشتة باقلانی	(۷) اعجاز القرآن،
نوشتة جوینی	(۸) ارشاد،
نوشتة جوینی	(۹) الشامل فی اصول الدین،
نوشتة شهرستانی	(۱۰) مصارعة الفلاسفة،
نوشتة شهرستانی	(۱۱) نهاية الاقدام فی علم الکلام،
	(۱۲ تا ۱۳) الاقتصاد فی الاعتقاد، قواعد العقائد، والمتقدمین الضلال، نوشتة غزالی.
	(۱۴ تا ۱۵) معالم اصول الدین، کتاب الاربعین فی اصول الدین، نوشتة فخرالدین رازی.

- 16) R.M.Frank, The Metaphysics of Greated Being Bein according to abu l _ HudHagl al _ Eallaf (Istanbul,1966)
- 17) J.R.T.M Peters, God,s Greated Speech (leiden,1976)
- 18) R.M.Frank, Beings and Their Attributes (Albany, N.y,1978)

فلسفه دین

نوشتة چهار نویسنده، ترجمة ابراهیم سلطانی و احمد نراقی.	(۱) عقل و اعتقاد دینی،
نوشتة آیان باربور، ترجمة بهاء الدین خرمشاهی.	(۲) علم و دین
نوشتة جمعی از نویسندگان، ترجمة احمد نراقی و ابراهیم سلیمانی.	(۳) کلام فلسفی
نوشتة دان کیوپیت، ترجمه حسن کامشاد.	(۴) دریای ایمان،
نوشتة اقبال لاهوری، ترجمة احمد آرام.	(۵) احیاء فکر دینی در اسلام،
نوشتة مورنیرآدلر، ترجمة احمد آرام.	(۶) درباره خدا چگونه بیان میشیم،
نوشتة آرتور کویتلر، ترجمة منوچهر روحانی.	(۷) خوابگردها،

- 8) Quinn, Philip. and Taliaferro, Gharles (ed.), A Companion to Philosophy Of Religion, (Cambridge:Blackwell,1997)

مسائل جدید کلامی

عقل و اعتقاد دینی	ترجمه سلطانی و نراقی
معرفت دینی	صادق لاریجانی
معرفت در آینه شریعت	جوادی آملی
فلسفه دین	جان هیک ترجمه سالکی
فلسفه دین	سرامین دیوس ترجمه صابری
فلسفه دین	جان هاسپرز ترجمه محمد محمدرضایی
دین و نگرش نوین	استیل ترجمه احمدرضا جلیلی
علم و دین	تألیف چهار نویسنده، ترجمه بهاءالدین خرمشاهی
کلام فلسفی	جمعی از نویسندگان ترجمه نراقی - سلطانی
رؤیت ماه در آسمان	نصرا... پور جوادی
شروح مثنوی مولوی در باب نقش عقل و دل در رسیدن به حقیقت	
احیاء فکر دینی در اسلام	اقبال لاهوری ترجمه احمد آرام
منابع فرعی: مجله کتاب نقد راقی	
مجله نقد و نظر	
کمال	
درآمدی بر خداشناسی فلسفی	محسن جواد
طبیعت و حکمت (برهان نظم)	امیر دیوانی
تفکر دینی در قرن بیستم مک کواری	بهزاد سالکی
قلمرو دین	حسنعلی علی اکبریان
الهیات و تحقیق پذیری	صادقی
زبان دین	عباس علی زمانی
فلسفه دین	محمد حسین زاده
کلام جدید در گذر اندیشه	علی رجیبی
و کتب علامه طباطبائی، شهید مطهری و استاد مصباح یزدی بصورت گزینشی	

معرفت‌شناسی دینی

مقامات العارفين	نوشته ابن سینا
المنقذ من الظلال	نوشته غزالی
شرح اصول کافی کتاب العقل والجهل	نوشته ملاصدرا
شرح اصول کافی کتاب العقل والجهل	نوشته ملاصالح مازندرانی.
شرح اصول کافی کتاب العقل والجهل	نوشته علامه مجلسی
بحث نظر از متون کلامی اسلامی:	
شرح مواقف	نوشته ایجی
بخش‌هایی از فتوحات مکیه	نوشته ابن عربی
مثنوی مولوی و شروع مهم آن در باب نقش عقل و دل در رسیدن به حقیقت.	
رؤیت ماه در آسمان	نوشته (نصرالله پورجوادی)

Nthe eternal in man (mscheler)

The Epistemology of Religious Experience (K.yandell)

W.C.Chittick:the sufi path or knowledge

S.H.nasr. Knowledgean The Sacred

Haeryasdi, knowledgey by presence

تاریخ فلسفه اسلامی

- 1) تاریخ فلسفه اسلامی؛ نوشته هانری کرین، ترجمه دکتر سید جواد طباطبائی.
- 2) تاریخ فلسفه اسلامی، نوشته ماجد فخری، ترجمه جمعی از مترجمان.
- 3) تاریخ فلسفه در اسلام، زیر نظر میان محمد شریف، ترجمه بعضی از مترجمان در چهار جلد.
- 4) تاریخ فلسفه در جهان اسلامی، نوشته حنا الفخوری و خلیل الجز، ترجمه عبدالمحمد آیتی، در دو جلد.
- 5) Hourani, G.F, ed. Essags on Islamic phiosophy and Science. (Albany, N.Y, 1975)
- 6) Marmura, M.E,ed. Islamic Theology and phiosophy (Albany, N.Y, 1984)
- 7) Segged Hossein Nasr and Oliver leman.ed> History Of Islamic phiosophy, 2Parts, (London and Newyork: Routledge. 1996)

تاریخ فلسفه غرب

- 1) تاریخ فلسفه نوشته امیل بریه، مجلدات ۱ و ۲، ترجمه علی مراد داودی.
- 2) تاریخ فلسفه نوشته فردریک کاپلستون، جلد اول، ترجمه سید جلال‌الدین مجتوی.
- 3) دوره آثار افلاطون، ترجمه دکتر رضا کاویانی و دکتر محمد حسن لطفی.
- 4) دوره آثار فلوطین، ترجمه دکتر محمد حسن لطفی.
- 5) سیر حکمت در یونان، نوشته شارل ورنر، ترجمه بزرگ نادرزاد.
- 6) فیلسوفان انگلیسی از هابز تا هیوم کاپلستون ترجمه جلال اعلم.

- ۷) سیر حکمت در اروپا، نوشته محمدعلی فروغی جلد اول.
۸) نقد تفکر فلسفی در غرب دکتر احمد احمدی
۹) تأملات دکارت ترجمه دکتر احمد احمدی
۱۰) تاریخ فلسفه غرب نوشته برتراند راسل، جلد اول، ترجمه نجف دریابندری.
۱۱) عقل در تاریخ هگل ترجمه حمید عنایت
۱۲) منطق هگل ستیس ترجمه حمید عنایت
۱۳) کانت کاپلستون ترجمه بزرگمهر
۱۴) جامعه باز و دشمنان آن کارل پوپر ترجمه مهاجر
۱۵) مسائل فلسفه راسل ترجمه بزرگمهر
۱۶) Prologomena کانت ترجمه حداد عادل
۱۷) دکارت از تاریخ فلسفه کاپلستون
۱۸) اصول فلسفه دکارت
۱۹) تاریخ الفلسفه فی العصر الوسیط
۲۰) فلسفه در قرون وسطی و سنی کریم مجتهدی
۲۱) تاریخ فلسفه مرحبا
۲۲) تاریخ فلسفه فیاضی
۲۳) تاریخ فلسفه ملکیان
۲۴) فلسفه یا پژوهش حقیقت چند تن از اساتید فلسفه غرب (مجتبوی)
۲۵) حکمت یونان شارل ورنر
۲۶) ارسطو مارتانوس یارم
۲۷) سقراط ژارن برن (سید ابوالقاسم پورحسینی)
۲۸) فلاسفه بزرگ براین مکی (عزت...) فولادوند
۲۹) نخستین فیلسوفان یونان شرف الدین خراسانی
۳۰) تاریخ فلسفه یونان و روم علی مراد داودی

- 31) The European philosophers from Descartes to Nietzsche
32) Edit: Monro Beardslcy
33) Gucroult
34) Kant Korner
35) Langugge gruth and logic
36) A.G.Aycr

تاریخ تصوف و عرفان اسلامی

- ۱) طبقات الصوفیة، نوشته سلمی.
۲) طبقات الصوفیة، نوشته ابواسماعیل عبدالله انصاری.
۳) نفحات الانس، نوشته عبدالرحمن حاجی.
۴) حلیة الاولیاء نوشته ابونعمیم اصفهانی.

- ۵) تذكرة الاولياء،
 نوشته عطار نيشاپورى.
- ۶) عرفای اسلام نوشته نیکلسون،
 ترجمه ماهدخت همایى.
- ۷) تفسیر قرآنى و زبان عرفانى
 نوشته نويبا ترجمه اسماعيل سعادت.
- ۸) شخصیت و تصوف، نوشته نیکلسون،
 ترجمه محمدرضا شفیعى کدکنى.
- ۹) جستجو در تصوف ایران، دنباله جستجو و تصوف ایران،
 نوشته دکتر عبدالحسین زرین کوب.
- ۱۰) ارزش میراث صوفیه،
 نوشته دکتر عبدالحسین زرین کوب.

تاریخ ادیان (با تأکید بر مبانی کلامی)

- ۱) مشرق زمین گاهواره تمدن
 ویل دورانت
- ۲) تاریخ جامع ادیان
 جان ناس
- ۳) تاریخ تمدن چین
 ویل دورانت
- ۴) تاریخ تمدن یونان
 ویل دورانت
- ۵) مقارنه الادیان
 دکتر احمد شلیبی

تاریخ علم کلام و فرق نحل اسلامی

- ۱) فلسفه علم کلام،
 نوشته هنری اوسترین و هنری ولفسن، ترجمه احمد آرام
- ۲) فلسفه الفكر الدينى بين الاسلام والمسيحية،
 نوشته جورج قنوتى و لوتى گارده، ۳ جلد
- ۳) فلسفه و کلام اسلامی،
 نوشته مونتگمرى وات، ترجمه ابوالفضل عزتى
- ۴) الملل والنحل،
 نوشته شهرستانى
- ۵) مقالات الاسلاميين واختلاف المصلين،
 نوشته اشعري
- ۶) المنقذ من الضلال،
 نوشته عزالى، و ترجمه دکتر عبدالحسین زرین کوب
- ۷) الجوامع العوام عن علم الکلام،
 نوشته عزالى
- ۸) تحریر المنظر فی کتب اهل الکلام،
 نوشته ابن قدامه

عرفان و فلسفه مشاء

- نمط ۸ و ۹ و ۱۰ کتاب اشارات بوعلی سینا
 التحصیل بهمینار
 شرح العبارة فارابى

متون کلامی نقلی

نهج البلاغه و شروح مختلف آن
احتجاج ابو علی طبرسی
شرح اصول کافی ملا صالح مازندرانی
شرح اصول کافی ملا خلیل قزوینی
مهجة البيضاء فیض کاشانی دلائل الصدق علامه حلی

متون کلامی عقلی

تمهید الاصول شیخ طوسی مواقف ایجی
شرح مواقف میرسید شریف مبدأ و معاد ملا صدرا
شرح منظومه ملا هادی سبزواری شرح تجرید علامه حلی
مقالات الاسلامیین ابو الحسن اشعری شرح مقاصد و شرح عقاید نسفیه تفتازانی
المطالب العالیه فخر رازی تفسیر کبیر فخر رازی
المباحث المشرقیه فخر رازی شرح اصول خمسة قاضی عبدالجبار معتزلی
تفسیر المیزان علامه طباطبائی تفسیر ملا صدرا
شرح اصول کافی ملا صدرا شرح اصول کافی ملا صالح مازندرانی علی و فلسفه الهی
علامه طباطبائی علی بن موسی الرضا و فلسفه الهی جوادی آملی
شرح نهج البلاغه ابن میثم بحرانی شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید
احتجاج طبرسی کتاب توحید صدوق
شرح کتاب توحید قاضی سعید قمی

فلسفه غرب

فیلسوفان انگلسی از هابز تا هیوم کاپلستون ترجمه جلال اعلم
سیر حکمت در اروپا فروغی
نقد تفکر فلسفی در غرب دکتر احمدی
تأملات دکارت ترجمه دکتر احمدی
تاریخ فلسفه غرب برتراند راسل ترجمه دریابندری
عقل در تاریخ هگل ترجمه عنایت
منطق هگل ستنیکس ترجمه حمید عنایت
کانت کاپلستون ترجمه بزگمهر

جامعه باز و دشمنان آن کارل پوپر ترجمه مهاجر
مسائل فلسفه راسل ترجمه بزرگمهر
Protyomena کانت ترجمه حداد عادل
دکارت از تاریخ فلسفه کایلستون
اصول فلسفه دکارت

The Euopan philosophers from Decartes to nitzschc (Edit: monro Beardslcy
Gucroult
Kant Korner
langugge gruth and logic (A.G.Aycr)

فلسفه اسلامی ۱ و ۲

نهاية الحكمة علامه طباطبائی
شرح منظومه حکمت سبزواری
شرح مبسوط منظومه شهید مطهری
علم کلی دکتر مهدی حائری
مشاعر ملاصدرا
آموزش فلسفه مصباح یزدی
قواعد کلی فلسفی دکتر ابراهیمی دینانی
شواهد الربوبیه ملاصدرا

فلسفه سیاسی در بیان حکماء

شواهد الربوبیه (مشهد پنجم)
المشاعر
نمط نهم اشارات (قسمت ادله عقلی ضرورت بعثت انبیاء)
اسرار الحکم
ملاصدرا
ملاصدرا
بوعلی سینا
ملاهادی سبزواری

زبان عمومی

- 1) Reading in Medieval philsiphy: East - West By george f.Mclean.
- 2) The Root of Religion.
- 3) Basic teachings in pholosophy.
- 4) An Introction to pholosophy.
- 5) [Selections of] English Studies Series By M.J.Clarke.
- 6) Fifty Major pholosophy By Diane Collinson.

فلسفه اخلاق

کاپلسون	۱- تاریخ فلسفه
ترجمه ابوالقاسم فنایی	۲- فلسفه اخلاق قرن بیستم
یوسف کرم	۳- تاریخ فلسفه
صادق لاریجانی	۴- فلسفه تحلیلی
محمدعلی فروغی	۵- سیر حکمت در اروپا
شهید مطهری	۶- جاودانگی اخلاق
شهید مطهری	۷- فلسفه اخلاق
ویلیام فرانکا، ترجمه هادی صادقی	۸- فلسفه اخلاق
مک اینتایر	۹- المیزان، ج ۱، ۵، ۸
جمعی از مترجمان	۱۰- تاریخ فلسفه اخلاق
ڈمون، معاصر، وارنوک، ترجمه صادق لاریجانی	۱۱- تاریخ فلسفه اخلاق
مدرسی یزدی	۱۲- فلسفه اخلاق
ریچارد پاپکین	۱۳- فلسفه اخلاق
کانت	۱۴- کلیات فلسفه
	۱۵- فلسفه اخلاق

فلسفه علم

- ۱) مبادی مابعد الطبیعی علوم نوین، ادوین آرتورپرت، ترجمه سروش، شرکت انتشارات علمی فرهنگی.
- ۲) درآمدی تاریخی به فلسفه علم، جان لازبی، ترجمه علی پایا، مرکز نشر دانشگاهی.
- ۳) فلسفه علم، نیکلاس کاپالدی، ترجمه علی حقی، سروش.
- ۴) مقدمه‌ای بر فلسفه علم، رودلف کارناب، ترجمه یوسف عقیقی، نیلوفر.
- ۵) چیستی علم، الن ف، چالمرز، ترجمه سعید زیبا کلام، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.
- ۶) پیدایش فلسفه علمی، هانس رایشنباخ، ترجمه موسی اکرمی، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.
- ۷) منطق اکتشاف علمی، کارل ریموندپویر، ترجمه سیدحسین کمالی، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.
- ۸) فلسفه علوم طبیعی، کارل همپل، ترجمه حسین معصومی همدانی، مرکز نشر دانشگاهی.
- ۹) علم‌شناسی فلسفی، مؤلفان متعدد، ترجمه سروش.
- ۱۰) فلسفه علمی، فلسین شاله، ترجمه یحیی مهدوی.

جمهوری اسلامی ایران
وزارت فرهنگ و آموزش عالی

بشماری

تاریخ ۱۳۷۲/۱۱/۲۵

شماره ۱۱۲/۲۶۶۲

دستورالعمل اجرایی موضوع کاهش سقف واحدهای درسی
دوره‌های کاردانی، کارشناسی و کارشناسی ارشد
مصوب جلسه ۲۹۲ شورای عالی برنامه ریزی مورخ ۱۳۷۲/۱۱/۲۲

- ۱- گروه‌های برنامه ریزی موظفند حداکثر ظرف مدت ۶ ماه برنامه‌های مصوب مربوط به خود را بازنگری کرده و سقف واحدها را تا حد مجاز کاهش دهند.
- ۲- برنامه‌های اصلاح شده از تاریخ ابلاغ، برای دانشجویانی که از این تاریخ به بعد وارد دانشگاه می‌شوند لازم الاجرا است.
- ۳- دانشجویان شاغل به تحصیل می‌توانند براساس سقف تعیین شده در برنامه جدید، به تشخیص گروه آموزشی مؤسسه ذی ربط و با رعایت شرایط زیر فارغ التحصیل شوند:
  - ۳-۱: واحدهای درسی الزامی دوره را اعم از عمومی، پایه، اصلی و تخصصی تا سقف مجاز در برنامه جدید، گذرانده باشند.
  - ۳-۲: برای رشته‌هایی که هنوز برنامه جدید آنها ابلاغ نشده است، سقف واحدها در دوره کارشناسی برای رشته‌های فنی و مهندسی ۱۴۰ واحد و برای سایر رشته‌ها ۱۲۵ واحد برای دوره کارشناسی ارشد ۴۲ واحد است.
  - ۳-۳: آن دسته از دانشجویانی که در مشمول بند ۳-۱ قرار نمی‌گیرند یعنی تعداد واحدهای گذرانده شده آنها کمتر از حد مجاز است، می‌توانند از نیمسال تحصیلی بعد کمبود واحدهای درسی خود را تا سقف تعیین شده برابر برنامه جدید بگذرانند، در این صورت:
    - الف: کلیه واحدهای گذرانده شده قبلی دانشجو، حتی اگر در برنامه جدید حذف شده باشد، پذیرفته می‌شود.
    - ب: در سبانی که در برنامه جدید با تعداد واحد کمتر یا بیشتر عرضه شده‌اند و دانشجویان درس‌ها را قبلاً گذرانده است، براساس همان تعداد واحد گذرانده شده از وی پذیرفته می‌شود و نیازی به گذراندن واحدهای اضافی برای آن دروس را ندارد.
    - ج: گذراندن دروس سبانی از برنامه قدیم که در برنامه جدید حذف شده است، برای دانشجویانی که آن درس را نگذرانده‌اند الزامی نیست.
    - د: برای فراغت از تحصیل در دوره‌های کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ناپیوسته و کارشناسی ارشد پیوسته گذراندن کلیه دروس عمومی (مصوب جلسه ۲۸۲ مورخ ۱۳۷۲/۶/۲۰ شورای عالی برنامه ریزی) الزامی است.

مصوب جلسه ۲۹۲ شورای عالی برنامه ریزی، مورخ ۱۳۷۲/۱۱/۲۲ در مورد دستورالعمل اجرایی کاهش سقف واحدهای درسی دوره‌های کاردانی، کارشناسی و کارشناسی ارشد صحیح است جهت اجرا ابلاغ شود.

دکتر سید محمد رضا چاشمی کلپایگانی

وزیر فرهنگ و آموزش عالی

رونوشت: معاونت محترم وزارت فرهنگ و آموزش عالی و

معاونت محترم آموزشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و

رئیس محترم دانشگاه آزاد اسلامی

خواهشمند است دستور فرمایید به واحدهای مجری اصلاح نماید.

سید محمد کاظم نائینی

دبیر ای عالی برنامه ریزی

۴۲۲

جمهوری اسلامی ایران
دانشگاه فرهنگ و آموزش عالی

بررسی

تاریخ: ۱۳۷۲/۱۱/۲۳

شماره: ۷۲/۲۴۴۹

پیوست

حداقل و حداکثر واحدهای درسی در مقاطع مختلف آموزش عالی
(مصوبات جلسات ۲۹۱ و ۲۹۲ مورخ ۱۳۷۲/۱۰/۲۵ و ۱۳۷۲/۱۱/۹)

شورای عالی برنامه ریزی

شورای عالی برنامه ریزی به پیشنهاد گروههای برنامه ریزی و براساس بازنگری پروندههای آموزشی، حذف دروس ناموفق و واحدهای غیر ضروری و انجام شاخهها و بعضی از رشتههای تحصیلی، حداقل و حداکثر واحدهای درسی مقاطع مختلف آموزش عالی را به شرح زیر تصویب کرد این مصوبات از تاریخ تصویب قابل اجرا است و به موجب آن مصوبات قبلی لغو میگردند.

۱- دورههای کارشناسی حداقل ۶۷ و حداکثر ۷۲ واحد
۲- دورههای کارشناسی حداقل ۱۲۰ واحد و حداکثر ۱۲۵ واحد (برای رشتههای مختلف فنی و مهندسی حداکثر ۱۴۰ واحد)

۳- دورههای کارشناسی ناپیوسته حداقل ۶۵ و حداکثر ۷۰ واحد

۴- دورههای کارشناسی ارشد ناپیوسته حداقل ۲۸ و حداکثر ۳۲ واحد (که از این تعداد ۴ تا ۱۰ واحد اختصاصی به پایان نامه دارد).

۵- دورههای کارشناسی ارشد پیوسته حداقل ۱۷۲ و حداکثر ۱۸۲ واحد

۶- دورههای دکتری Ph.D حداقل ۴۲ و حداکثر ۵۰ واحد (که از این تعداد ۱۶ تا ۳۰ واحد میتواند اختصاصی به رساله داشته باشد).

در این صورت:

الف: گروههای برنامه ریزی موظف اند کلیه برنامههای مصوب رشتههای مربوط به خود را بررسی کرده و با حذف واحدهای غیر ضروری، سقف واحدها را در مقاطع مختلف تحصیلی به سطح تعیین شده فوق کاهش دهند.

ب: این تقابیل واحدها و برنامههای جدید برای دانشجویان ورودی سالهای تحصیلی ۱۳۷۲-۷۳ و بعد از آن قابل اجرا است.

ج: دانشجویان ورودی قبل از ۱۳۷۲ نیز میتوانند وضعیت تحصیلی خود را با برنامه جدید تطبیق دهند، در این صورت تطبیق واحدها و دروس با برنامههای جدید حسب مورد برعهده شورای آموزشی گروه یا کمیته تحمیلات تکمیلی آن مؤسسه ذیربط است.

رای مشاوره جلسات ۲۹۱ و ۲۹۲ شورای عالی برنامه ریزی در خصوص تقلیل واحدهای درسی در مقاطع مختلف تحصیلی صحیح است به برهان اجرا گذارده شود.

دکتر سید محمد فرهادی ششمی کلپایگانی

وزیر فرهنگ و آموزش عالی

رونوشت: معاونت محترم آموزشی وزارت فرهنگ و آموزش عالی
معاونت محترم وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
و رئیس محترم دانشگاه آزاد اسلامی
خواهشمند است به واحدهای مجری اطلاع فرمائید.

سید محمد کاظم ناشینی

مدیر شورای عالی برنامه ریزی

۲۱۹